

“ Over onafhankelijke ondersteuning van veldlieden en samenwerkers in de ommelanden.”

Crisis in de ommelanden.

Er was eens in 2015, in het hertogdom Noord-Brabant, een groep goedwillende en actieve ommelanders. Ze zagen hoe hun omgeving onder druk kwam te staan. De uitdagingen voor de Koning van de Nederlanden en de Hertog van Brabant waren groot; de aanpak van het bedreigde evenwicht van lucht en aarde, zoals voorspeld in de kronieken van oude tijden, wankelde; Binnen de koninklijke en hertogelijke hoven raakten de raadsheren en beambten van ordonnantiën van munt en markt verwickeld in strijd met de raadsheren en beambten van lucht en aarde. Zij verstonden elkaar niet vanuit hun verkokerde talen en spraken elkaar tegen, ook vanwege tal van strijdige regels binnen hun eigenlijke ordonnantiën. De Koning en de Hertog draalden met het nemen van moeilijke besluiten.

Schouten, veldlieden en samenwerkers van de ommelanden liepen zich stuk op de poorten van de Kastelen, die slechts open gingen voor munt en macht; Het rooster van de oude regels hield de kleinere luyden vast. Wat volgde waren rituelen van duur papier, eindeloze wachttijden en lasten zonder uitkomsten — tot woede toe. Vooral in kleinere gemeenschappen konden de schouten en beambten de steeds complexer wordende ordonnantiën nauwelijks meer aan. Qua inhoud en menskracht hadden de schouten last van de gevolgen van de groeiende exodus van opgeleide beambten naar beter betalende compagnieën van schriftgeleerden, kleinere of grotere kastelen. Ook qua koers en marsrichting werd het steeds moeilijker dingen concreet aan te pakken doordat de Koning en Hertog maar bleven weifelen. Waar wilden zij naar toe met de ommelanden? Maar ook, waar lagen overlevingskansen voor de veldlieden en samenwerkers; waar brandde nog licht voor hun ambacht, vindingrijkheid en hoop, nu de velden stil vielen terwijl de plichten bleven ?

De groep ommelanders ontwierp een methode die, met onafhankelijke vindingrijke raad en lichte begeleiding door ontwikkelingsraadgevers, vragen van veldlieden en samenwerkers om zou kunnen vormen tot volhoudbare toekomstbeelden die in het veld konden wortelen. Zo ontstond het Gilde Tussenheid, een gilde van ontwikkelingsraadgevers, vrij van banden met de hoven van de kastelen, gedragen door lieden van de ommelanden die over iets nieuws wilden en durfden te dromen. De gedachte van het gilde Tussenheid was op deze wijze een lokale vruchtbare voedingsbodem te laten ontstaan voor lokale dromen ; Wat de gildebroeders boden, was geen verzet maar een vindingrijke balsem voor koninklijke en hertogelijke ordonnantiën die verstold waren; een zachte kracht die deuren opende die lang gesloten waren. Wat zij brachten, deed recht aan het veld, aan het verhaal van elke plek. Zij begonnen zich te organiseren als een echte Gilde : Dekens, Zegelbewaarders, Meesters en Gezellen

Het Gilde Tussenheid

In 2014 ontwierpen enkele Dekens van Tussenheid een groeiproeve voor veldlieden en samenwerkers in de ommelanden: VAB-Midden-Brabant. Zij kregen steun en munten van het Gewest Midden-Brabant, het Rijksdepartement van Economische Zaken, het nationale Innovatie Netwerk Groene Ruimte en de Veldliedenbank Hart van Brabant. Een ongebruikelijk verbond, geboren uit vertrouwen en het besef dat wachten geen antwoord meer was.

Onder aanvoering van Dekens en Zegelbewaarders trad een groep Meesters en Gezellen naar voren, lieden met kennis van streek en systeem, met kunde in getal, recht en verbeelding. Zij boden, als ‘ontwikkelingsraadgevers’, raad en ruggeleuning aan veldlieden en samenwerkers die hun dromen toch levend wilden maken binnen de ondoordringbare koninklijke en hertogelijke landschappen van gangen, ordonnantiën en onzekerheden. Zij gingen samen op weg, niet met een richting, maar met het verlangen om verder te komen dan waar zij stonden.

Er werden verrassende resultaten geboekt. Zo werd met stille aandacht en doortastende menselijkheid een zelfmoordpoging voorkomen. En werd samen met een radeloze vindingrijke varkenshoeder, met de Hertog en met een vertegenwoordiger van de Koning een afspraak gemaakt. Onder de naam ‘Groene Overeenkomst’ mochten varkenshoeders in het hele rijk voortaan hun varkens laten dwalen

op open gronden; in het teken van hernieuwd vertrouwen tussen mens en landschap; iets wat niemand ooit had durven dromen.

De aanpak werkte. Er kwam vertrouwen, beweging en ademruimte. Onder leiding van de Dekens en de Zegelbewaarders bereikten de Meesters en Gezellen een honderdtal veldlieden en samenwerkers en een dertigtal baanbrekers werd intensief verder op weg geholpen. De proeve liet sporen na. Zij werd binnen het gilde en daarbuiten met waardering gezien en besproken. De ontwikkelingsraadgevers werden gezien als voorlopers, de lichtdragers in de nog gesloten ommelanden.

De Hertog pakt het stokje op : VABIMPULS

In 2016 pakte de Hertog het succesvolle Tussenheid-stokje op en verordonneerde na 2 jaar denken en overleggen met ondersteuning van Tussenheid in 2018 de start van de werkordonnantie VABIMPULS; Een werkordonnantie, uitgevoerd onder verantwoording van het onafhankelijke Brabant-Advies. VABIMPULS, een werkordonnantie die ondersteuning op maat en met richting toegankelijk maakte voor veldlieden en samenwerkers van de ommelanden; ondersteuning binnen de geest van de ommelanden en niet binnen de rasters van het hertogelijk hof. De organisatie werd neergelegd bij een klein team Dekens en Zegelbewaarders van Tussenheid, die met een honderdtal Meesters en Gezellen en bezielde schriftgeleerden (breedgeletterden en vakbekwamen), als ontwikkelingsraadgevers door borduurden op de in Midden-Brabant door Tussenheid ontwikkelde ingeslagen weg. Niet van bovenaf gestuurd, maar geworteld in de ordening van Meesters en Gezellen en bezielde schriftgeleerden.

Met deze proeve entten de gildebroeders een nieuwe loot op de oude stam van onafhankelijke dienst: naast de Rechter, de Raadman en de Genezer trad de Ontwikkelingsraadgever in het veld.

De keukentafel als kompas ; VABIMPULS werkte.

VABIMPULS werkte. De veldlieden en samenwerkers vertrouwden de aanpak en voelden zich gehoord. Er kwamen echte gesprekken aan de keukentafels en zij durfden hun verhaal te vertellen en zich kwetsbaar op te stellen. Sinds 2018 zijn er gesprekken gevoerd met circa 1000 veldlieden en samenwerkers waarmee gewerkt werd aan nieuwe plannen en initiatieven in lijn met de alom gewenste volhoudbare toekomstbestendigheid van hun eigen ommelanden. Uit deze gesprekken volgden tal van bijzonder succesvolle projecten waarbinnen zelfs de ambtelijke uitvoerders van ordonnantiën van munt, markt, en, van lucht en aarde elkaar uiteindelijk ook vonden. Zo ontstond er van onderop beweging waar het eerst vaak vastgelopen chaos was. VABIMPULS werd meerdere malen verlengd en voorzien van de benodigde munten.

In 2022 werd in een groots opgezette oploop (ca 500 aanwezigen) met de hertog, zijn raadgevers, beampten, schouten, schriftgeleerden en ommelanders, in feestelijke sferen, vastgesteld dat VABIMPULS succesvol was. Dit resultaat was, zo werd unaniem vastgesteld, vooral te danken aan de onafhankelijke plaatsbepaling van de ontwikkelraadgevers : de Meesters, Gezellen en Schriftgeleerden. Er werd door hen een veilige en warme ruimte geboden vanwaaruit samen met veldlieden en samenwerkers gewerkt werd aan succesvolle plannen. Dit was de kracht van VABIMPULS.

De raadsheren en beampten van de Hertog die het goed bedoelden

Medio 2023 kwam er kritiek op een aantal nieuwe, door het hof bedachte, ondersteunings-ordonnantiën voor ommelanden. Ordonnantiën die door afzonderlijke benoemingen, zonder onderlinge verbinding of zicht op het geheel en somtijds tegenstrijdig in aanpak als los zand aan elkaar hingen.

Binnen het kasteel werd door de raadsheren en beampten van Koning en Hertog een herordening van deze ondersteunings-ordonnantiën in gang gezet. Gaandeweg werd duidelijk dat de succesvolle werkordonnantie VABIMPULS gebruikt zou gaan worden om de andere ondersteunings-ordonnantiën beter te laten functioneren; De beampten waren er, niettegenstaande de conclusies van de

VABIMPULS-oploop, van overtuigd dat het beter zou zijn de regie van ondersteuning van initiatieven vanuit het kasteel zelf te gaan voeren. De regie diende weggehaald te worden bij het onafhankelijke Brabant-Advies en de Dekens en Zegelbewaarders vanuit Tussenheid.

De werkordonnantie VABIMPULS moest opgaan in een nieuwe, breed werkende nieuwe WEGWIJS-ordonnantie in het kasteel. Zo konden twee vliegen in één klap geslagen worden; leren van de uitvoeringslessen van VABIMPULS en samenhang van alle ondersteunings-ordonnantien.

Anno nu : april 2025 : Het besluitmoment rondom de WEGWIJS-ordonnantie.

Na twee jaar van eindeloos nadenken en ontelbare interne beraadslagingen, is door de raadsheren en beampten van het hertogelijke hof begin 2025 feitelijk besloten dat de werkordonnantie VABIMPULS per september 2025 wordt opgeheven en opgaat in één nieuwe WEGWIJS-ordonnantie vanuit het Kasteel; een, door en binnen het Kasteel aangestuurde en gecoördineerde ordonnantie, die eenvoudiger en trefzekerder zou zijn. Vooruitlopend op de formele besluitvorming door de Hertog afgestemd met de Koning, worden door het hertogelijke hof voorbereidingen getroffen om de uitvoering van deze beslissing te bewerkstelligen. Zo is de huidige werkordonnantie VABIMPULS gestopt en wordt gepoogd met een selectieve groep ontwikkelraadgevers de start van de WEGWIJS-ordonnantie vorm te geven. Wat er precies gaat gebeuren en wat het gaat kosten is nog niet duidelijk. De dekens en zegelbewaarders bij VABIMPULS waren hier niet blij mee. Zij hebben 2 jaar gevochten voor het in standhouden van hun plek bij Brabant-Advies, als garantie voor de onmisbare onafhankelijkheid.

Door de leidende raadsheren en beampten wordt echter de waarde van de onafhankelijkheid van de werkordonnantie VABIMPULS gebagatelliseerd : *“onafhankelijkheid is geen kwestie : ook de aansturing en uitvoering van de WEGWIJS-ordonnantie door hovelijke raadsheren en beampten kan succesvol zijn. Immers, raadsheren en beampten van de Hertog kunnen zich ook onafhankelijk positioneren.”*

De queeste van de onafhankelijkheid.

Een beëdigde raadsheer of beampte van het Kasteel mag luisteren naar veldlieden en samenwerkers, maar draagt wel bij elke stap het zegel van zijn Heer. Zijn woorden zijn geen woorden van hemzelf — ze keren altijd terug naar de kastelen die hem zonden. Wie twee heren dient, dient er geen.

En, waar toezicht en vertrouwen samenvallen, zwijgt het veld

Voor veldlieden en samenwerkers is vertrouwelijke raad geen voorrecht, maar een levensvoorwaarde. Alleen in een ruimte zonder verslag of oordeel kan een mens zijn ware zorgen op tafel leggen. Zoals een aangeklaagde schelm of schavuit slechts tot zijn recht komt in het afgeschermd gesprek met zijn raadsman, zo heeft ook de ommelander recht op veilige, onafhankelijke raad, buiten het bereik van kastelen, beampten en verslaglegging.

Met hun proeve in Midden-Brabant entten de gildebreeders een nieuwe loot op de oude stam van gezegelde beroepen. Naast de Rechter, de Genezer, de Notaris en de Raadman werd een nieuwe figuur zichtbaar: de Ontwikkelingsraadgever, niet gezonden van boven, maar opgestaan uit de noden van het veld zelf, en als zodanig gezegeld door Koning en/of Hertog.

De raadsheren en beampten van de Kastelen misleiden de ommelanders door zich als onafhankelijk te afficheren. Zij spreken en handelen immers altijd namens de Koning en/of Hertog. De ommelanden weten dit. De ommelanders hebben veilige, onafhankelijke raadgevers nodig om zich te kunnen uiten, te kunnen zoeken en ontwikkelen.

Wat vindt de Gilde Tussenheid ?

De dekens en zegelbewaarders en hun uitvoerders van VABIMPULS zijn niet gelukkig met deze ontwikkeling. Zij zijn na 2 jaar strijd moegestreden en zullen in meerderheid niet meewerken aan de WEGWIJS-ordonnantie.

Tevens hebben zij, na de eindeloze beraadslagingen besloten, tot ergernis van raadsheren en beambten, de bij VABIMPULS gearchiveerde projectinformatie van de 1000 ondersteunde dromen op te slaan in de kluizen van Brabant-Advies. Deze informatie kan en mag niet toegankelijk worden voor de hoven van het Kasteel. Immers, onafhankelijkheid is beloofd aan de ommelanders. Zo zal geschieden.

Het lijkt erop dat voor wat betreft de uitvoerende ontwikkelraadgevers een aantal meesters en gezellen zullen afhaken. Bij de schriftgeleerden lijkt hetzelfde te gaan gebeuren. De uitvoering van de WEGWIJS-ordonnantie met de keukentafelgesprekken in de ommelanden zal in toenemende mate door beleidsadviseurs, gebiedsmanagers en programmacoördinatoren van het Kasteel uitgevoerd gaan worden. Wat ooit begon vanuit vertrouwen aan de keukentafels in de ommelanden zal doorgaan onder regie van hovelijke raadsheren en beambten die de tafels en de ommelanden veelal kennen vanuit de reglementen en kastelen.

Kan de Hertog met zijn raden, vanuit het verre kasteel, dit tij nog keren ?

Uiteindelijk zal in Brabant de Hertog met zijn raden de WEGWIJS-ordonnantie moeten goedkeuren. Het is aan hem om te besluiten of de op vertrouwen gebaseerde ondersteuning van de VABIMPULS-werkordonnantie opgaat in de hovelijke WEGWIJS-ordonnantie. En het is aan hen om al of niet de stelling te onderschrijven dat vertrouwelijkheid nodig is voor doelmatige ondersteuning en dat deze niet aangestuurd en geleverd mag en kan worden door raadsheren en beambten vanuit een Kasteel dat gericht is op uitvoering, controle, verslaglegging en besluitvorming.

De parabel is nog niet teneinde : het woord is aan de Koning en/of de Hertog

De parabel over de door goedwillende ommelanders ontwikkelde onafhankelijke adviesfaciliteit voor plattelandsondernemers is nog niet afgesloten.

Het is geen boze heks, het zijn geen provinciale directeurs en medewerkers, maar het zijn de gekozen volksvertegenwoordigers in Provinciale en Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Brabant die de besluiten nemen. Bewust of onbewust.

Moraal

In het rijk van de ommelanden leeft vertrouwen niet in kastelen van steen, maar aan kleine tafels, waar mensen samen praten zonder angst voor toezicht of oordeel. De werkelijke kracht van verandering groeit uit het veld zelf, in gesprekken die vrij zijn van de schaduw van macht en controlerende verslaglegging. Wanneer raadgevers trouw verschuldigd zijn aan verre heren in hun kasteel, verliezen zij de vrijheid van spreken en luisteren zij alleen met oren die terugkeren naar hun opdrachtgevers. Zo raakt vertrouwen verloren en verstomt het veld.

De les uit deze vertelling is eenvoudig en helder: waar afhankelijkheid begint, eindigt vertrouwen. Enkel zij die vrij en onafhankelijk staan, kunnen werkelijk luisteren, begrijpen en ondersteunen. Juist in die vrijheid ligt de ademruimte voor hoop en vernieuwing—een stille kracht die deuren opent, die lang gesloten bleven. Wie twee heren dient, dient er uiteindelijk geen. Dat is wat de ommelanders weten, en wat men in kastelen soms vergeet.

Nawoord

Tijdens mijn werk bij Agro&Co (2004-2012), als streekmanager van de Kempen (2004-2010) en als bewoner van Esbeek (2004-nu) werd ik bij honderden plattelandsinitiatieven talloze malen geconfronteerd met de uitdaging van het doorbreken van de destructieve verkokering : RO-regelgeving verdroeg zich steeds minder met Economische en Maatschappelijke regelgeving en vice versa, en leidde vaak tot, soms levensbedreigende, ontreddeering bij goedwillende ondernemers. Vanuit het, tijdens het industriële Stimulus-programma ontwikkelde, verduurzamingsmodel (verbinding P-P-P -omgevingen) zijn we sinds 2013 met een groep betrokken publieke en private ontwikkeladviseurs doende geweest, om deze verschillende omgevingen te leren verbinden (Tussenheid). Ook VABIMPULS was daar een resultaat van. Het doet pijn om het onnodige einde van VABIMPULS aan de lijve mee te maken.

Wat ik echt treurig vindt is de overtuiging van de programmamanager dat ook provincie-medewerkers onafhankelijk en neutraal kunnen zijn. Dit is ook formeel juridisch onjuist.

De beeltenissen van Don Quichotte vs de Tussenheid-mensen geven mijn huidige persoonlijke dilemma weer. Is dit tij te keren of moet ik laten wat gaat komen ?

Het enige wat ik kan doen is de veldlieden, samenwerkers, schouten, gildebroeders, schriftgeleerden, en andere ommelanders deze parabel/metafoor doen toekomen met het verzoek het door te zetten naar de Hertog, zijn raadsliden en beambten. Met de vraag : Bezin eer je het kind met het badwater weggooit.

Don Aloysius de la Farine du Duivelsrijt

Ridder in de Orde van Oranje-Nassau

Mede initiator van Tussenheid